

УДК 341.1/8

Яковініч Владислав Валентинович –

*студент 1 курсу магістратури
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Vladyslav V. Yakovynich –

*1st year Master's student,
the Criminal Justice and Prosecutors' Training Institute
Yaroslav Mudryi National Law University
(106 Pushkinska Street, Kharkiv, 61000, Ukraine)*

Роль Європейської Комісії в рамках забезпечення конкуренції в Європейському Союзі

Стаття присвячена визначенню ролі Європейської комісії в рамках забезпечення конкуренції в Європейському союзі. Аналізуються положення нормативних актів та наукових праць. Розкривається питання антимонопольної діяльності Європейської комісії шляхом аналізу конкретних прикладів реалізації її повноважень.

Ключові слова: *Європейська комісія, конкуренція, захист прав, обмеження, повноваження.*

Статья посвящена определению роли Европейской комиссии в рамках обеспечения конкуренции в Европейском союзе. Анализируются положения нормативных актов и научных трудов. Раскрывается вопрос антимонопольной деятельности Европейской комиссии путем анализа конкретных примеров реализации ее полномочий.

Ключевые слова: *Европейская комиссия, конкуренция, защита прав, ограничения, полномочия.*

V.V. Yakovynich *The Role of the European Commission in the Framework of Ensuring Competition in the European Union*

The article is devoted to the definition of the role of the European Commission in the framework of ensuring competition in the European Union. The provisions of normative acts and scientific works are analyzed. The issue of antitrust activities of the European Commission is analyzed by analyzing concrete examples of the implementation of its powers. The author points out that among the important functions of the European Commission it is necessary to highlight the provision of competition, that is, to prevent abuses of dominant positions on the market by large industrial companies and to prohibit agreements between the parties that lead to restrictions of competition, production or market opportunities. The policy itself is based on the principles of maximizing the scope of the market mechanism and reducing interference in the economy. The author draws attention to the fact that ensuring the principle of protecting competition in the global market can only be achieved by effectively combating anti-competitive practices such as anticompetitive concerted actions or, as they are called throughout the world, conspiracies or cartels. After analyzing these legal provisions, the author came to the conclusion that the European Commission's competition policy is based on five basic principles: prohibited concerted practices, agreements and mergers between companies that could negatively affect trade between member states, prevent competition within to restrict or distort the common market; It is prohibited to take advantage of a dominant position on the market when it may adversely affect trade between Member States; control of state aid in member countries in any form that threatens free competition because it benefits individual enterprises or the production of individual goods; European-wide merger plans are assessed from the point of view of potential consequences for competition and may become banned; the liberalization of some sectors, which to date dominated the monopoly of certain public or private enterprises. The author concludes that, in this way, the European Commission as the main supranational regulator of competition in the European Union, supports

the proper functioning of the Union's internal market, provides for the movement of goods, persons, services and capital.

Keywords: *European Commission, competition, protection of rights, restrictions, powers.*

Постановка проблеми. Європейська комісія є провідним наднаціональним інститутом Європейського союзу. Їй належить одне з основних місць в системі управління справами союзу. Комісію нерідко й цілком виправдано називають двигуном європейської інтеграції. Порядок формування та структура Європейської Комісії, основи її компетенції та умови здійснення визначаються насамперед у ст. 17 Договору про Європейський союз та у статтях 244–250 Договору про функціонування Європейського союзу. Вони деталізуються й доповнюються в Декларації № 1 і Декларації № 10. Два останні документи обумовлюють підхід і шляхи реалізації програми оновлення та зміни складу й порядку функціонування реформованої Європейської Комісії.

Іноді в науковій літературі Європейську Комісію порівнюють з інститутом уряду, що існує в кожній національній державі. Юридична практика шляхом розширеного тлумачення рамкових положень установчих договорів сприяла формулюванню неписаного принципу, який передбачає участь Комісії у здійсненні всіх управлінських функцій і прийнятті рішень у формі нормативно-правових актів. Хоча діяльність Європейської комісії нагадує роботу національного уряду, вона не може бути віднесена до виконавчої гілки влади, оскільки поряд з реалізацією виконавчої та владно-розпорядчої діяльності здійснює важливі законодавчі повноваження. [6, с. 276]

Функції Комісії полягають у допомозі формування загальної стратегії Європейського союзу, вона пропонує нові закони та політику Європейського союзу, контролює їх виконання та управляє бюджетом союзу. Вона також відіграє важливу роль у підтримці міжнародного розвитку та надання допомоги. Як політично незалежний інститут, Європейська Комісія представляє і відстоює інтереси Європейського союзу в цілому. Вона пропонує закони, політику та програми, які відображають цілі Європейського союзу, такі як сприяння миру, свободі та процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, предметом

дослідження яких була роль Європейської комісії в забезпеченні конкуренції можна виділити: Смирнова К. В., Черніков Д., Хорольський Р., Яковюк І.В..

Не вирішені раніше проблеми. Хоча є достатня кількість публікацій присвячених діяльності Європейської комісії, подібних з даною тематикою, проте залишилось поза увагою науковці саме питання практичної реалізації Комісією своїх повноважень сфері здійснення антимонопольної діяльності в Європейському союзі.

Мета статті. Метою написання статті є комплексне дослідження питання ролі Європейської комісії в забезпеченні конкуренції в Європейському союзі.

Виклад основного матеріалу. Серед важливих функцій Європейської комісії необхідно виділити забезпечення конкуренції, тобто недопущення зловживань панівним положенням на ринку з боку великих виробничих компаній та заборона зговорів між сторонами, що ведуть до обмежень конкуренції, виробництва або ринкових можливостей. Сама політика базується на принципах максимального розширення сфери дії ринкового механізму і скорочення втручання в економіку. У складі комісії діє Генеральний директорат з питань конкуренції, який по своїй суті є антимонопольним органом. Очолює його Європейський комісар з питань конкуренції. З 1 листопада 2014 року дану посаду займає Маргрете Вестагер Гансен в комісії Юнкера.

Забезпечення принципу захисту конкуренції на глобальному ринку може бути забезпечено лише за умови ефективної боротьби з такими антиконкурентними практиками, як антиконкурентні узгоджені дії або, як їх називають у всьому світі, змови чи картелі. Як відмічає А. Філіпенко в процесі міжнародної координації економічної політики держав вже застосовуються не тільки тарифні інструменти, а й нетарифні обмеження, адміністративні санкції, які опосередковано впливають на структуру ринку та мають на меті регулювати поведінку суб'єктів на ринку. Варто погодитись з його твердженням, що економічна глобалізація у

більшій мірі детермінує перехід від двохсторонніх до багатосторонньої координації зовнішньоекономічної діяльності з метою оптимізації глобалізаційних процесів. [4 с. 157]

Політику конкуренції можна розглядати з точки зору захисту прав людини на добросовісну конкуренцію на ринку. Економічні права і свободи людини також можна розглядати в контексті європейських механізмів захисту прав людини. Одним із стрижнів забезпечення функціонування лібералізації торгівлі та забезпечення функціонування свобод внутрішнього ринку Євросоюзу слугує принцип добросовісної конкуренції.

З цього соціального генезису права на добросовісну конкуренції випливає викристалізування права на добросовісну конкуренції, що належить всім учасникам ринку. В основному це є проявом соціальної спрямованості державної політики, що ще раз підтверджує основну ордолібералізму у формуванні й регулюванні конкуренції. Ідеї ордолібералізму найяскравіше проявилися у формуванні принципу добросовісної конкуренції в праві Європейського Союзу, який на сьогоднішній день слугує єдиним прикладом наднаціонального регулювання конкурентних відносин в рамках внутрішнього ринку, а також за його межами за умови існування впливу на торгівлю між державами-членами. [4 с. 163]

Право на добросовісну конкуренцію слід досліджувати з точки зору принципів права Європейського союзу, які сформульовані в установчих договорах. В теорії права Євросоюзу виділяють як загальні, так і спеціальні принципи, які виступають джерелами права Євросоюзу. Спеціальні, або галузеві принципи стосуються діяльності Євросоюзу в окремих сферах. Так, зокрема в економічній сфері, варто виділити принцип боротьби з дискримінацією (ст. 10 Договору про функціонування Європейського союзу), захист прав споживачів (ст. 12 ДФЕС), принцип поваги до діяльності служб загальноєкономічного розвитку (ст. 14 ДФЕС).

В преамбулі Хартії про основні права визначено, що Європейський союз підтверджує права, що впливають, зокрема, із загальних для держав-членів конституційних традицій і міжнародних зобов'язань, а також з Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (Європейської

конвенції про захист прав людини), із соціальних хартій, прийнятих Союзом та Радою Європи, а також із судової практики Суду Євросоюзу та Європейського суду з прав людини.

Не менш важливим компонентом європейської політики захисту конкуренції є контроль за державною допомогою, що розглядається як ефективний інструмент зміцнення внутрішнього ринку. Необхідність контролю за державною допомогою в ЄС обумовлена тим, що дії держави на користь певних суб'єктів господарювання або певних видів економічної діяльності можуть мати значний негативний вплив на свободу торгівлі на внутрішньому ринку ЄС і дискримінувати окремих суб'єктів підприємницької діяльності. Будь-яке втручання держави, у прямій або непрямій формі, що супроводжується відповідними витратами державних ресурсів та надається певному підприємству, або передбачає надання економічної переваги певним суб'єктам господарювання чи певним видам економічної діяльності, має характер державної допомоги. Основоположні критерії надання державної допомоги в ЄС закріплені у статті 107 Договору. Регулювання та контроль державної допомоги в Європейському Союзі здійснюється на основі цілої системи встановлених принципів і правил. [5, с. 6]

Загалом можна виділити такі сфери діяльності, що регулюються Європейською комісією: контроль за антиконкурентними угодами і зловживанням домінуючим становищем; контроль над злиттям фірм; лібералізація економічних секторів, що відносяться до сфери природних монополій; регулювання державної допомоги.

Діяльність Європейської комісії в сфері забезпечення конкуренції врегульована в договорі про функціонування Європейського союзу, правилам конкуренції присвячений окремий розділ № VII статті 101-109. Формально юридично положення ДФЕС розподіляються на дві основні секції: правила, що застосовуються до підприємств (ст.ст. 101-106) та норми щодо державної допомоги (ст.ст. 107-109). Варто особливо, відмітити, що ст.ст. 101 та 102 ДФЕС мають пряму дію та можуть застосовуватися поряд із положеннями внутрішнього права держав-членів під час розгляду судових справ у національних судах. Статті 103 та 109 ДФЕС

присвячені висвітленню процедур, що застосовуються інститутами Євросоюзу при прийнятті ними актів. Ст. 103 ДФЕС уповноважує Раду Євросоюзу затверджувати відповідні регламенти і директиви, які необхідні для реалізації принципів, викладених у ст.ст. 101 та 102, рішенням кваліфікованої більшості на пропозицію Комісії ЄС і після консультацій з Європейським Парламентом. Відповідно до ст. 293 ДФЕС Рада може вносити поправки до пропозиції Комісії тільки одноставно. Стаття 105 ДФЕС уповноважує Комісію на пропозицію держави-члена або за власної ініціативи у взаємодії і за підтримки національних компетентних органів держав-членів, проводити розслідування випадків можливого порушення принципів, передбачених у ст.ст. 101 та 102. [2] У разі, якщо подібні порушення мають місце, Комісія пропонує відповідні заходи з метою їх припинення. Крім того, Комісія має право реєструвати такі порушення, оприлюднювати такі рішення та уповноважувати держави-члени вживати відповідних заходів для виправлення ситуації, умови і засоби реалізації яких вона визначає. Комісія наділена повноваженнями приймати регламенти, щодо тих категорій угод, стосовно яких вже Радою були ухвалені регламент чи директива. Стаття 109 ДФЕС уповноважує Раду Євросоюзу за пропозицією Комісії та після консультацій з Європейським Парламентом затверджувати відповідні регламенти зі рішенням кваліфікованої більшості щодо застосування положень, що стосуються державної допомоги, зокрема визначати умови застосування п. 3 ст. 108, а також категорії допомоги, що не підпадають під дію цієї процедури. Варто особливо відзначити, що в процедурі прийняття інститутами Євросоюзу актів з метою регулювання конкуренції Європарламент відіграє найменшу роль, в даному сенсі Єврокомісія та Рада Євросоюзу в основному акумулюють всі владні повноваження. [3 с. 48]

Серед правових актів, що регулюють питання конкуренції вагоме місце посідає Регламент Ради (ЄС) №1/2003 щодо імплементації правил конкуренції. Підприємства отримали право самостійно, без дозволу Європейської комісії прямо застосовувати вилучення, передбачені ст. 101 ДФЕС у відповідних випадках, а не як було раніше за її

згодою. Раніше діюча система дозволів передбачала, що для отримання права користуватися певним вилученням із заборон ст. 101 ДФЕС необхідною була попередня нотифікація угоди до Єврокомісії та отримання підтвердження від неї щодо відповідності нотифікованої угоди критеріям, викладеним у ст. 101. За умов нової системи, підприємство, що укладає угоду, яка, на його думку, підпадатиме під заборону ст. 101, має самостійно визначити чи дотримані вимоги статті, щоб можна було застосувати дану статтю в цілому. Проте, в даному випадку ризик неправильного розуміння несе підприємство. Тобто вони повинні будуть пересвідчитися, на власну відповідальність, що договір є сумісним із конкурентними нормами Європейського союзу.

Правила конкуренції в Європейському союзі охоплюють всі сектори економіки. Разом з тим, існують окремі спеціальні "моделі" їх застосування по відношенню до певних секторів. Спеціальні правила існують у таких секторах як енергетика, транспорт, сільське господарство, права інтелектуальної власності. Зокрема, відповідно до ст.42 ДФЕС, положення глави щодо правил конкуренції застосовуються до виробництва сільськогосподарських продуктів і торгівлі ними лише на засадах, встановлених Європарламентом і Радою в межах положень і відповідно до процедури, які передбачені у параграфі 2 статті 43, і з урахуванням цілей, викладених у статті 39. Це положення ДФЕС фактично, є передумовою створення спеціального режиму застосування правил конкуренції по відношенню до сільськогосподарських продуктів. Слід звернути увагу на те, що положення Статті 42 ДФЕС мають досить широкі "межі" тлумачення і, насправді, означають можливість створення спеціального режиму застосування у сфері сільського господарства як правил конкуренції, які застосовуються по відношенню до суб'єктів господарювання, так і по відношенню до тих правил, які визначають умов надання державної допомоги. [3, с. 50]

Проаналізувавши дані правові положення можна дійти до висновку, що політика Європейської Комісії щодо конкуренції базується на п'яти основних принципах: заборонені узгоджені дії, угоди та об'єднання між підприємствами, що можуть негативно

вплинути на торгівлю між країнами-членами, завадити конкуренції в межах спільного ринку, обмежити чи спотворити її; заборонено користуватися перевагами панівного становища на ринку, коли це може негативно вплинути на торгівлю між країнами-членами; контроль за державною допомогою в країнах-членах у будь-якій формі, що загрожує вільній конкуренції, бо дає переваги окремим підприємствам чи виробництву окремих товарів; плани злиття в масштабах Європи оцінюються з позиції потенційних наслідків для конкуренції і можуть стати забороненими; лібералізація деяких секторів, у яких донині панувала монополія певних державних чи приватних підприємств (наприклад, телекомунікації, транспорт чи енергетика).

Винятки з правил допускаються у випадках, коли угода між підприємствами веде до вдосконалення виробництва чи розповсюдження продукції, сприяє науково-технічному прогресові, у схемах державної програми допомоги, соціальних субсидій або дотацій на розвиток культури чи збереження культурної спадщини.

В рамках Європейського союзу Комісія наділена достатніми повноваженнями задля реалізації даних принципів та забезпечення їх дотримання. Реалізуючи свої повноваження Комісія здійснює контроль за діяльністю підприємств щодо конкуренції, так 2017 році не відбулось злиття великих європейських фондових бірж - Німецької (Deutsche Börse) та Лондонської (London Stock Exchange, LSE). Як заявила єврокомісар з питань конкуренції Маргрете Вестагер, така угода "значно б знизила конкуренцію, створивши фактично монополію у цій важливій сфері інструментів фіксованого доходу". [10]

В 2019 році Європейська Комісія заборонила придбання компанією Alstom компанії Siemens за Регламентом Європейського союзу про злиття. Запропоноване злиття могло б підірвати конкуренцію на ринку виробництва залізничних сигнальних систем та поїздів дуже високої швидкості. Рішення стало результатом поглибленого розслідування, що було проведено Європейською Комісією. Поглинання об'єднає транспортне обладнання та послуги Siemens та Alstom під егідою однієї компанії, яка буде знаходитися під повним контролем Siemens. Це

означає злиття двох найбільших виробників різних типів сигнальних систем для метро і залізниці, як і рухомого складу, при цьому обидві компанії посідають провідні позиції у глобальному вимірі. [11]

В даних справах суб'єкти господарювання порушили вимоги законодавства Європейського союзу щодо конкуренції, у зв'язку з чим Комісія заборонила проводити злиття. Проте в своїх рішеннях Комісія зазначає можливості подолання перешкод на шляху до об'єднання підприємств без порушення встановлених правил забезпечення конкуренції. Так у 2019 році Європейська комісія схвалила купівлю компанією Liberty House Group частини виробничих активів компанії ArcelorMittal в рамках репрофілювання бізнесу. ArcelorMittal узяв на себе зобов'язання продати частину виробничих активів уповноваженим покупцям у рамках наміру купити італійський сталеливарний комбінат Ilva, який є одним із найбільших в Європі. Така диверсифікація виробничих активів здійснюється на вимогу Європейської комісії для збереження конкуренції на європейському ринку гарячого та холодного прокату та гальванізованих листів вуглецевої сталі. [8]

Того ж року Комісія схвалює придбання компанії Nides компанією Embraco за певних умов задля забезпечення збереження конкуренції та не порушення встановлених правил. Європейська комісія запропонувала Nides позбутися бізнесу холодильного компресора як для побутових, так і для легких комерційних застосувань. Це включає заводи в Австрії, Словаччині та Китаї та усуває все перекриття між Nides та Embraco на ринках, де Комісія визначила проблеми конкуренції. А також Nides зобов'язався надати покупцеві підприємства, що займаються продажем, значне фінансування для майбутніх інвестицій в об'єкти. Це фінансування присвячене інвестиціям у виробничі лінії на заводах Nides в Австрії та Словаччині. Доступна сума дорівнює капітальним витратам, які Nides зобов'язав би здійснити обома установкам без угоди. Комісія вважає, що це забезпечить майбутню життєздатність та конкурентоспроможність австрійських та словацьких заводів.

Таким чином, Комісія зробила висновок, що запропонована угода, змінена за зобов'язаннями, більше не буде викликати

занепокоєння щодо конкуренції в Європейській економічній зоні і в усьому світі. Рішення Комісії залежить від повного виконання зобов'язань. [9]

Показовою є справа Європейської комісії щодо дотримання конкурентного законодавства Газпромом. У квітні 2015 року Європейська комісія надіслала компанії Сповідження про претензії. У документі викладено попереднє бачення Європейської комісії, що компанія порушила антимонопольні правила Європейського союзу, втілюючи загальну стратегію розділення газових ринків уздовж державних кордонів восьми країн-членів Євросоюзу (Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини, Угорщини та Чеської Республіки). Така стратегія могла створити можливості для Газпрому стягувати більші ціни за газ у п'яти з цих країн-членів – Болгарії, Естонії, Латвії, Литви та Польщі. У 2018 році Європейська Комісія ухвалила рішення, що накладає на Газпром низку зобов'язань щодо забезпечення конкурентності на ринках газу низки країни Європи. "Усі компанії, що ведуть бізнес у Європі, мають шанувати європейські правила конкуренції – незалежно від того, звідки вони. Сьогоднішнє рішення усуває створені Газпромом перепони, що стояли на шляху вільних потоків газу до Центральної та Східної Європи. Окрім того, результатом нашого рішення є спеціальна збірка правил для майбутніх операцій Газпрому. Вона зобов'язує компанію зробити позитивні кроки задля подальшої інтеграції газових ринків у регіоні та допомогти у створенні справжнього внутрішнього ринку енергії в Європі. Також вона забезпечує клієнтів Газпрому у Центральній та Східній Європі ефективним інструментом гарантії того, що ціна, яку вони сплачують, є конкурентною", – заявила Єврокомісар з питань конкурентної політики Маргрете Вестагер, коментуючи це рішення. Серед таких правил можна виділити: скасування усіх контрактних бар'єрів для вільного потоку газу; зобов'язання полегшити газові потоки до та з ізольованих ринків; структурований процес задля забезпечення конкурентних цін на газ; заборону користуватися панівним становищем у постачанні газу. В Європейській комісії наголосили, що ці зобов'язання є відповіддю на занепокоєння Комісії щодо дотримання правил конкуренції з боку Газпрому. Таким чином,

Європейська Комісія вирішила зробити ці зобов'язання юридично обов'язковими до виконання для Газпрому (у рамках статті 9 антимонопольного Регламенту ЄС 1/2003). Якщо компанія порушує будь-яке з цих зобов'язань, Комісія може накласти на неї штраф у розмірі до 10% від її світового обороту – без потреби доводити порушення антимонопольних правил ЄС. [1]

Не менш важливими з точки зору розуміння конкурентної політики в Європейському союзі є рішення Європейської комісії щодо порушення умов конкуренції компанією Google. Так, у 2017 році Європейська комісія оштрафувала Google на €2,4 млрд за те, що компанія надавала найкращі умови на платформі для своїх товарів у порівнянні з конкурентами. Вже у 2018 році Європейська комісія оштрафувала американську корпорацію Google на 4,3 млрд євро за порушення антимонопольного законодавства у справі, пов'язаній з операційною системою Android. Це найбільший антимонопольний штраф, який коли-небудь стягували європейські органи з питань конкуренції з однієї компанії. Google використовував Android, який є безкоштовною операційною системою та встановлений на три чверті європейських смартфонів, щоб несправедливо посилити своє панування у онлайн-пошуку серед конкурентів. В Європейській комісії також вказали, що зв'язки компанії з деякими найбільшими в світі виробниками телефонів, включаючи контракти, які вимагали від них попереднього встановлення пошуковика і веб-браузера Google, також перешкоджали вибору споживача та підривали конкуренцію. Рішення щодо Android є найважливішим з тріо антимонопольних справ проти Google. В Єврокомісії також вважають несправедливим, що компанія може рекламувати свої оголошення в нових програмах для смартфонів більше, ніж будь-який інший конкурент. І у 2019 році Європейська Комісія оштрафувала Google на 1,49 млрд. євро за порушення антитрестовських правил Європейського союзу. Google зловживав своїм ринковим домінуючим становищем, шляхом запровадження ряду обмежувальних положень у контрактах із сторонніми веб-сайтами, що перешкоджало конкурентам Google розміщувати свої пошукові оголошення на цих сайтах. Таким

чином, Європейська комісія дійшла до висновку, що протиправна поведінка Google тривала більше 10 років і позбавила інші компанії можливості конкурувати по суті і впроваджувати інновації, а споживачі – весь цей час були позбавлені переваг конкуренції. [7]

Висновки. Отже, Європейська комісія як основний наднаціональний регулятор конкуренції в Європейському союзі, підтримує належне функціонування внутрішнього ринку союзу, забезпечує рух товарів, осіб, послуг і капіталу. В своїх рішеннях Комісія аргументовано пояснює причини невідповідності встановленому законодавству та, при можливості, умови за яких можна уникнути порушень і здійснити певні дії з дотриманням встановлених вимог. Реалізуючи

свої повноваження вона створює умови для справедливої конкуренції, що є однією з основних вимог забезпечення збалансованого розвитку внутрішнього ринку Європейського союзу. Адже, справедлива та розвинена конкуренція на внутрішньому ринку також становить одну з основних передумов економічного зростання, розвитку та створення нових підприємств, стимулювання інноваційних процесів, підвищення продуктивності праці, створення нових робочих місць.

Список використаних джерел:

1. Єврокомісія зобов'язала Газпром забезпечити вільне постачання газу в країни Центральної та Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eu-ua.org/novynu/evrokomisiya-zobovuyazala-gazprom-zabezpechyty-vilne-postachannya-gazu-v-krayiny-centralnoyi>.
2. Консолідовані версії Договору про Європейський союз та Договору про функціонування Європейського союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#n2.
3. Смирнова К. В. Джерела антимонопольного права Європейського союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://papers.univ.kiev.ua/1/mizhnarodni_vidnosyny/articles/k-smirnova-sources-of-the-eu-competition-law_25039.pdf.
4. Смирнова К. В. Сучасні тенденції правового регулювання конкуренції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/2386/2119>.
5. Черніков Д. Європейська інтеграція у сфері конкуренції та державної допомоги [Електронний ресурс] / Д. Черніков, Р. Хорольський. – Режим доступу : <http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/141.pdf>.
6. Яковюк І. В. Європейська комісія: порядок формування і повноваження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lsej.org.ua/6_2014/76.pdf.
7. Antitrust: Commission fines Google €1.49 billion for abusive practices in online advertising [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1770_en.htm.
8. Mergers: Commission approves Liberty House Group purchase of ArcelorMittal's divestment businesses [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2169_en.htm.
9. Mergers: Commission approves Nidec's acquisition of Embraco, subject to conditions [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2136_en.htm.
10. Mergers: Commission blocks proposed merger between Deutsche Börse and London Stock Exchange [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-789_en.htm.
11. Mergers: Commission prohibits Siemens' proposed acquisition of Alstom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : europa.eu/rapid/press-release_IP-19-881_en.htm.

References:

1. Yevrokomisiia zobov'iazala Hazprom zabezpechyty vilne postachannia hazu v krainy Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://eu-ua.org/novyny/yevrokomisiya-zobovyazala-gazprom-zabezpechyty-vilne-postachannya-gazu-v-krayiny-centralnoyi>.
2. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeyskyi soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho soiuzu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#n2.
3. K. V. Smyrnova, Dzherela antymonopolnoho prava Yevropeiskoho soiuzu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://papers.univ.kiev.ua/1/mizhnarodni_vidnosyny/articles/k-smyrnova-sources-of-the-eu-competition-law_25039.pdf.
4. K. V. Smyrnova, Suchasni tendentsii pravovoho rehuliuвання konkurentsii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/2386/2119>.
5. D. Chernikov, Khorolskyi R. Ievropeiska intehratsiia u sferi konkurentsii ta derzhavnoi dopomohy [Elektronnyi resurs] / D. Chernikov, R. Khorolskyi. – Rezhym dostupu : <http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/141.pdf>.
6. I. V. Yakoviuk, Ievropeiska komisiia: poriadok formuvannia i povnovazhennia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.lsej.org.ua/6_2014/76.pdf.
7. Antitrust: Commission fines Google €1.49 billion for abusive practices in online advertising [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1770_en.htm.
8. Mergers: Commission approves Liberty House Group purchase of ArcelorMittals divestment businesses [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2169_en.htm.
9. Mergers: Commission approves Nidecs acquisition of Embraco, subject to conditions [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2136_en.htm.
10. Mergers: Commission blocks proposed merger between Deutsche Börse and London Stock Exchange [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-789_en.htm.
11. Mergers: Commission prohibits Siemens proposed acquisition of Alstom [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : europa.eu/rapid/press-release_IP-19-881_en.htm.